

У Меморијалном центру у Поточарима, као и сваке године 11. јула, одржана је комеморација жртвама геноцида у Сребреници. Овог пута сахрањено је још 308 тела пронађених током протекле године. Многобројним члановима породица убијених, рођацима, пријатељима и НВО обратили су се прво великодостојници свих цркава (осим СПЦ) са простора бивше СФРЈ и из света, укључујући Косово. Из Републике Српске на комеморацију су дошли само представници исламске вероисповести из оних џемата у којима су поново изграђене у рату порушене џамије. Учесницима комеморације обратили су се и амбасадори у БиХ (осим амбасадора Србије).

Међу политичарима запажено је присуство председника СО Сребреница, који је најављен као »господин Павловић, председавајући седницом посвећеној геноциду, која је први пут после тринаест година одржана у СО Сребреница«.

Комеморацији су присуствовали активисти Жена у црном, који у мисији Истином до помирења одлазе на место злочина сваке године и присуствују комеморацији у Поточарима, ове године са својим пријатељима/сарадницима из Русије (Рускиња у личној мисији помирења Руса и Чечена), Енглеске, Француске, Израела (Јеврејка у личној мисији помирења Арапа и Јевреја у Израелу) и Америке, представници београдских НВО за људска права, грађани из Крагујевца, новинари, фоторепортери из целог света и неколико из Србије и Републике Српске, око 1.500 рођака убијених. На комеморацију је дошао и Михаило Митровић, митрополит Црногорске православне цркве са Цетиња.

I запис

Убијање невиних људи у источној Босни, дакле и на подручју општине Сребреница, почело је у јулу 1992, када су Срби позвали Хрвате и Бошњаке да предају оружје и гарантовали им безбедност, а после предаје оружја неке убили.

То је охрабрило Србе појединце да почну да убијају Бошњаке, прете им изгоном и смрћу. Прекинули су купопродајне и друге односе, уништавали су им или отимали летину и стоку, уследили су откази на послу.

У зиму 1993. почела је да се осећа глад и многи Бошњаци су кренули у избеглиштво, највише ка Тузли. Они који су остали прехрањивали су се оскудним залихама хране, веровали да »правог« рата неће бити, а током пролећа, лета и јесени хранили се биљем, воћем и печуркама. У међувремену су по бошњачким селима формиране наоружане групе да бране Бошњаке од упада наоружаних Срба. Становништво је почетком зиме до баснословно скупих намирница долазило разменом за накит, намештај и одећу.

II запис

Наоружане групе су почеле упаде у српска села, најпре зарад отимања намирница. Оне су прерасле у мање или веће паравојне формације (најбројнија Насера Орића), нападале су српска села, нарочито о српским верским празницима – кад је опрезност смањена, а избор припремљене хране већи, јер је бошњачким сељацима ускраћивана струја, а дрва нису могли да обезбеде јер им је кретање онемогућено. Злочини над српским сеоским

становништвом све су чешћи и бројнији, а најпознатији је онај над Србима из села Кравица.

Једини спас од сигурне смрти од глади била је крађа салате, зеленог воћа и зеленог класја жита, али су Срби убрзо почели да постављају заседе и убијају крадљивце, те су Бошњаци у крађу слали децу, рачунајући да децу нико неће убити, али су и деца убијана.

Већ крајем маја 1992. источну Босну, средње и доње босанско Подриње (Вишеград, Братунце, В. Зворник), преплавиле су бројне паравојне формације и појединци («викенд ратници») из места у Мачви и ужичког краја и регуларне војне јединице (по злочинима над бошњачким цивилима познат је Ужички корпус). Убиства су тамошње Бошњаке натерала да све више беже у сребреничку општину и Сребреницу, али су у Сребреницу бежали и Бошњаци из сребреничких села и у јуну и почетком јула у том граду је било око тридесет хиљада Бошњака, скоро пет пута више него што је град имао становника по попису из 1991.

III запис

Бошњаци који нису поверовали да је Сребреница међународно заштићена зона нити да ће Младић одржати обећање о њиховој безбедности, кренули су пешке ка Тузли, кроз планине, шуме, минирана поља, затроване речице и српске заседе. Пут дуг око 70 км назван Марш живота и смрти преживело је око 80% оних који су њиме кренули. После рата та је маршрута названа Марш мира, њиме сваке године у Сребреницу из Тузле долазе преживели са тог марша, а ове године активисти Жена у црном, заједно са активисткињом, познатом уметницом Милицом Томић, први пут су из Тузле дошли у Поточаре.

Бошњаци – старци, жене и деца – којима је Младић одобрио превоз до подручја Тузле, током транспорта су доживели праву голготу. Превожени су у затвореним аутобусима и камионским приколицама. Возачи Срби су у српским селима правили вишечасовне паузе, нико из аутобуса и камиона није смео да добије воду, отвори прозор, подигне цираду или изађе из возила. Најслабији су умрли због тропских врућина или гушења.

Док су возила са Бошњацима стајала у српским селима, а возачи се у кафанама частили пићем и печењем, Срби су упадали у аутобусе и камионе, моткама тукли већ изнемогле путнике, мучили их, плували, или вршили нужду по њима – на очиглед и уз смех возача, кафанских гостију и осталих Срба из села где су возила стајала.

IV запис

Геноцид над бошњачким цивилима започет је 11. јула 1995. године, али је погрешно уверење да је завршен 14, односно да је око десет хиљада Бошњака убијено за три дана. Напротив, најмасовније убијање је било 14, 15. и 16. и трајало је, али мањег интензитета, до ноћи између 23. и 24. јула.

Убијања су пратили стравични злочини, о чему сведоче ексхумирана тела и доскора видљиви крвави трагови на поду и зидовима некадашње фабричке хале у Поточарима, која је током јула служила за мучење Бошњака пред убијање и из које су се даноноћно чули ужасни крици. Од ове године то је Музеј геноцида – на зидовима су десетак фотографија убијених цивила, основни биографски подаци и изложени предмети који су код жртава пронађени током ексхумације: џепни сат, марамица, кутија за дуван, стаклени кликери, мали пластични чешаљ.

Процене су да је убијање бошњачких цивила трајало око 10–12 дана, да је у убијању учествовало неколико десетина људи (рачунајући и Србе и Српкиње који су српским борцима/херојима доносили из оближњих села ракију, печење, колаче, торте и обавезно српску погачу и »четничку« гибаницу). На заравњеним гробницама Срби су играли српско коло или певали српске патриотске песме

Вишеград

I

У Вишеграду је почев од 25. маја 1992. убијено три хиљаде бошњачких цивила из града и околних села. Обележавајући тај датум, у Вишеграду се сваке године окупе њихови најдражи – којих скоро и да нема у родном крају.

Ахмета Каришивца, некадашњег вишеградског трговца, старог 70 година, Милан Лукић је, почетком маја, везаног за аутомобил вукао вишеградским улицама док стари Ахмет није издахнуо; све је то на улицама пратило неколико хиљада Вишеграђана, френетичним аплаузом, клицањем и грохотним смехом бодрећи возача.

У једну кућу је затворено неколико Бошњакиња, а кућа је запаљена; ко је покушао да бежи, дочекивали су га меци из пушака Срба који су дежурали да нека Бошњакиња не побегне. Најмлађа жртва у тој кући била је деветомесечна беба.

Запаљена је Ферхатбегова џамија саграђена у XVI веку; и у њој је било бошњачких цивилних жртава.

У мотелу »Вилина влас« заклано је неколико Бошњака и Бошњакиња – пре смрти су мучени и масовно силовани. После рата у том мотелу организују се свадбена и друга весеља.

Најмлађа жртва српских злочина било је новорођенче старо два дана – прво дете брачног пара Курспајић.

II

Сваког 25. маја, када се одржава комеморативни скуп »Три хиљаде ружа за три хиљаде невиних вишеградских Бошњака«, Срби из Вишеграда или околине уприличе бар једну свадбу, чак и онда када је радни дан (што ни пре ни током рата нису чинили), а вожња

Болни записи

Пише: Перса Вучић
уторак, 23 септембар 2008 20:45

сватава траје сатима, праћена громогласном музиком, подврискивањем и певањем четничких песама.

Председник СО Вишеград, српске националности, обраћајући се окупљенима на комеморацији 25. маја 2008. рекао је: »Учињена је грешка, свесни смо да је учињена грешка«.

(За овај текст коришћена је документација из књига и брошура сарајевског Центра за антигеноцидне активности и личне забелешке – исповести преживелих Бошњака.)

Пренето из часописа Република